

"ותאמר שרה צחוק עשה לי אלוקים כל השומע יצחק לי"

טו השמחה שישמח אדם בעשיית המצוה ובאהבת האל שצוה בהן. עבודה גדולה היא. וכל הסוגע עצמו משמחה זו ראוי להפרע סמנו שנאמר תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה ובטוב לבב

המשלם סוף האבות
אלה

ויאמר אלי' איה י שרה אשתך ויאמר הגה באהל: ויאמר שוב אשוב אליך כעת חיה והנה יבן לשרה אשתך ושרה שמעת פתח האהל והוא אחריו: יא ואברהם ושרה זקנים באים בימים חדל להיות לשרה ארח פגשים: יב ותצחק שרה בקרבה לאמר אחרי כלתי היתה לי עדנה ואדני זקן: יג ויאמר והנה אלי' אברהם למה זה צחקה שרה לאמר האף אמנם יי אלה ואני זקנתי: היפלא מיהוה דבר למועד אשוב אליך כעת חיה ולשרה בן: ותכחש שרה לאמר לא צחקתי כי ראה ויאמר יי לא כי צחקה: פסוק יוא

דרש ר' סימאי *בשעה שהקריכו ישראל נעשה לנשמע באו ששים ריבוא של מלאכי הישרת לכל אחד ואחד מישראל קשרו לו שני כתרין אחד כנגד נעשה ואחד כנגד נשמע וכיון שהטאו ישראל ירדו מאה ועשרים ריבוא מלאכי חבלה ופירקום שנאמר וייתנצלו בני ישראל את עדים מהר הרוב א"ר המא בר' חנינא בחורב טענו בחורב פרקו בחורב טענו כדאמרן בחורב פרקו דכתיב ויתנצלו בני ישראל וגו' א"ר יוחנן וכולן זכה משה ונטלן דסמיך ליה ומשה יקה את האהל אמר ר"ל עתיד תקב"ה וייתנצלו בני ישראל ופדוי' ה' ישובו ובאו ציון ברנה ושמחת עולם על ראשם שמעולם על ראשם

ויאמר אלהים אלי' אברהם שרי י אשתך לאיתקרא אתי צפנה שרי כי שרה צפנה: וברכתני אתה וגם נתתי ממנה לך בן וברכתני והיתה לי גוים מלכי עמים ממנה יהי: ויפל אברהם על פניו ותצחק ויאמר בלבן הלבן מאה צפנה יולד ויאם שרה הבתית שנים מלד: ויאמר אברהם אלי' האלהית לך לוי דכפאל יתיה לפגור: ויאמר אלהים אבל שרה אשתך ילדת לך בן וקראת את שמו יצחק ותקחתי אתי בריתי אתו לברית עולם לזרעו אחריו: פסוק יוא

למה רגשו גוים ואלמים יהגוריק: יתיצבו מלכי ארץ ורוזנים אבב נוסדו יחד על יתיהוה ועל משיחו: בנתקה את מוסרותימו ונשליכה ג ממנו עבתימו: וישב בשמים ישחק אדני וילעג למו: פסוק יוא

ויפול אברהם על פניו ויצחק, זה תירגם אנקלוס: וחדו, לשון שמחה, ושל שרה¹⁹ לשון מחורך. למדת שאברהם האמין ושמה²⁰ ושרה לא האמינה ולגלגה. וזהו שהקפיד הקב"ה על שרה ולא הקפיד על אברהם.

רב יהודה אמר רב שהים עשרה שעות הוי היום *שליש הראשונה הקב"ה יושב ועוסק בתורה שניות יושב ודן את כל העולם כולו כיון שרואה שנתחייב עולם כלייה עומד מבסא הדין ויושב על כסא רחמים שלישיית *יושב וון את כל העולם כולו מקרני ראמים עד ביצי כנים רביעיות יושב ומשחק עם לוחתן שנאמר לוחתן זה יצרת לשחק בו

ויאמר ה' אל אברהם למה זה צחקה שרה, ספני מה סיחה הכתוב כשרה ולא סיחה כאברהם שנאמר ויפל אברהם על פניו ויצחק ב, אלא לצמדך ששנים שקשו דבר שלא כהוגן והיה אחד בהן גדול ואחר קטן אין מסחין אלא בקטן והגדול מרגיש סאליו. פסוק יוא

ויקם וילך, בא אברהם אצל שרה ואמר לה עד מתי יהיה בנך בחיקך לא בן שלשים ושבע שנים הוא, ולא הלך לא לבית המדרש ולא לבית התלמוד, עזבי אותו שילך עמי ועשו לי צדה לדרך שנלך שנינו לבית המדרש הגדול, ועשת להם צידה והלכו ארבעתם. פסוק יוא

ויזרע יצחק בארץ ההוא וימצא בשנה ההוא מאה שערין ויברכהו יהוה: ויגדל האיש וגדל הילוך וגדל עד כ"ג גדל מאד: ויהי לו מקנה צאן ומקנה בקר ועבדה רבה ויקנאו אתו פלשתים: וקל"ה בארית אשר תפרו עבדי אביו בימי אברהם אביו סתמום פלשתים וימלאום עפר: ויאמר אבימלך יו אלי' צחק לך מעמנו כי עצמת ממנו מאד: וילך משם יצחק ויסון בנגל יגרר וישב שם: וישב יצחק ויחפר ואת בארית המים אשר תפרו בימי אברהם אביו ויסתמום פלשתים אחריו מות אברהם יס ויקרא להן שמות בשמות אשר קרא להן אביו: פסוק יוא

בשנה ההוא, אע"פ שאינה כתקנה, שהיתה שנת רעבון [בארץ ההוא, בשנה ההוא, שניהם למה⁵⁸, לומר שהארץ קשה והשנה קשה⁵⁹]. פסוק יוא

ככה עשה אברהם צנחנות אשר מסר, שקרא את שמום צטס ה', ולמי שהיתה נדחו של אברהם להשתלל נכל ממנו כי כמו להסיז רבים מעון ללמדס דעת את ה' ולהורות להם שאין מנשות נחלים שהיו מוטעים לעצמם, וכדי להמליח מליאות רוחני למכמיטי אל, המליח מחנולה נפלאה להכניס ע"י את המוטעים אל תחת כנפי השכינה, כל צאר אשר קרא אותה צטס אשר יורכ על חנחת מליאת ה', עדין לפי שהיו הטועים לומר שההגת העולם תלוי רק במערכת השמים, וכל הללחת חקס חיינה דק מהשפעת הככבים והנחלות, לכן חשנו חלו לחלטים ועצדו חותס, לצטל מהס הדעה המוטעת, קרא שס דכאר, ה' אל עולם, או ה' חלטי לצלות, צזה סרגיל צמי הנכיות הנאים לשחזר מים מצחורו, צחמס נלכה נל לשחזר מים מצחור הנכרל כך, צנחעורכו על דעתס המוטעת ויחנו לכס אל הסגה חנחית, הסוי צ"ס לצדו סול חלטי עולם וחחת מנחלתו לצד יתנהג העולם.

וכא הכחוד להודיע כי ילמק חסו צמעטי חזכרס חצוי והתלמזן לחסור חותן הנחכות ולהחזיר שמתן עליסן כדי להחזיר עטרת חמונס חנחית לתקומה ומלחתי צמדכרסני צמוספות ח"ג דס"צ צי סכחצ: כיון דמליוס פלשתים עמרו, לחסדור צני עלמח לע"ז והוה עלמח סמוס דלית דידע לקציה כיון דחמח ילמק מה כמיז ויסצ ילמק ויספור וגו' חמי ויסצ חלל לחמיז עלמח לחיגיני חולויף לון לצני עומח דידעין ליה לקב"ה יי יי יי

אשר יהאיש אשר לא הלך בעצת רשעים ובדרך חסאים לא אא עמד ובמושב לצים לא ישב: כי אם בחורת יהנה חסצו ובחורתו ב יהנה יומם וליילה: ונהיה פעץ שתול על פלגי מים אשר פרוו וימן ג בעתו ועלהו לא יבול וכל אשר יצעה יצליח: *גמלים א*

(יד) פתרוסים. כימיין⁵⁸. כסלוחים. צעיריין⁵⁹. פלשתים. פלסטיניין⁶⁰. כפתורים. דמיאטיין⁶¹. (יו) הסיני, טראבלוסין⁶².

ל סעצא זאיו
סעצא זאיו

ואלה השלשה הם שלשה מצרנים של ארץ ישראל. מואב מסורה פלשתים סערב ומלשתים הצירו לישראל בממד ולא הניחו להם שום סמלה ושלטון כמיש וחרש לא ימצא ונוי והם אבות הלצים וזה כנגד שלשה אבות שבקדושה שהן כלל הכל. ועל שלשתן נאמר מואב סיר רחצי לפי שהוא סקור הסמאות וצריך רחיצה. ואמר אשליך נעלי. ואני אשליך את נעלי ואסתום את פיהו.

ואמר עלי פלשת התרועעו. לפי שהם לוצצים ושטריום במפלת ישראל כמיש בשטשון ובשאל. אמר התרועעו מלשון תרועה. ושלשתן נאמרו בשירת הים חיל אחו וישנו פלשת או נבהזו אלופי אדום אולי מואב יאחזמו רעד. וכנגדו אמר בלעם לעיל וסרוץ פאתי מואב והיה אדום ירישה. ואמר וירד סיעקב והוא נגד הפלשתים שמנעו שלטון ומסלה מישראל.

אצו אצו
אצו אצו

אברהם אבינו שלא הלך בעצת אנשי דור ^{כח}הפלגה שרשעים היו שנאמר הבה נבנה לנו עיר ובדרך חסאים לא עמד שלא עמד ^{כט}בעמידת סדום וחמאים היו שנאמר ואנשי סדום רעים וחמאים לה מאד ובמושב לצים לא ישב שלא ישב כמושב אנשי פלשתים ^למפני שלצנים היו שנאמר ויהי כמוב לבם ויאמרו קראו לשמשון וישחק לנו

גמ עמזא
כיי (כ)

אברהם הוליד את יצחק, לפי שהיו ליצני הדור אומרים: מאבימלך נתעברה שרה, שהרי כמה שנים שהתה עם אברהם ולא נתעברה הימנו, מה עשה הקב"ה, צר קלסתר פניו של יצחק דומה לאברהם, והעידו³ הכל: אברהם הוליד את יצחק, וזהו שכתב כאן: יצחק בן אברהם היה, שהרי עדות יש שאברהם הוליד את יצחק. *הי גמזא*

ומרא שרה את בן הגר המצרית אשר ילדה לאברהם מצחק: ותאמר לאברהם גרש האמה הזאת ואת בנה כי לא יירש בן האמה הזאת עם בני יי עם יצחק: וירע הדבר מאד בעיני אברהם על אודת בנו: ותאמר אלהים אל אברהם אל ירע בעיניך על הנער ועל אמתך כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקלה כי ביצחק יקרא לה ורע וגם יי את בן האמה לנו אשימנו כי ורעך הוא: וישכם אברהם בבקר ויקח לחם וחמת מים ויתן אליהגר שם על שכם ואת הילד וישלחה ותלך ותמע במדבר באר שבע: ויכלו המים מן התקמת ומשלק את הילד תחת אחד השיחים: ותלך ותשב לה מגיד הרחוק כמטחני קשת כי אמרה אל אצארה במות הילד ותשב מגיד ותשא יי את קלה ותבך: וישמע אלהים את קול הנער ויקרא מלאך אלהים אליהגר מן השמים ויאמר לה מה ילך הגר אלי תיראי יי כי שמע אלהים את קול הנער באשר הוא שם: קומי שאי את הנער והחזיקי את ידך בו כי לגוי גדול אשימנו: ויסקח אלהים את עיניה ומרא באר מים ותלך ותמלא את החמת מים כ ותשק את הנער: ויהי אלהים את הנער ויגדל וישב במדבר כא ויהי רבה קשת: וישב במדבר פארן ויקח לו אמו אשה מארץ מצרים: *כחל ויא*

ומצרים ילד את לודים ואת ענמים ואת להבים יי ואת נפתחים: ואת פתרים ואת פסלהים אשר יצאו משם פלשתים ואת פפתרים: *כחל ויא*

(יד) ואת פתרוסים ואת כסלוחים אשר יצאו משם פלשתים, משניהם יצאו, שהיו פתרוסים וכסלוחים מחליפין משכב נשותיהם אלו לאלו, ויצאו מהם פלשתים⁵⁵. *הי נח*

[רנט] כמו שטורט כל דבר טוב הוא

האמונה שבו פתחה התורה

אנכי וגוי שלא בלשון לוי. וידוע ג"כ בזוהר

(ה"א ז ב יח ז) ע"פ זה השער לה' נדיקים יבאו זו דחרטא הוא מדת האמונה. כך

טורט כל דבר רע הוא ליונות שהוא היפך האמונה שהוא מתלוץ מכל דבר *כחל ויא*

ח ויהי היום ויעבר אלישע אלישונם ושם אשה גדולה ותחוקיבו ט לאכל לחם ויהי מדי עברו יסר שמה לאכל לחם: ותאמר אל אישה הנה נא ידעתי כי איש אלהים קדוש הוא עבר עלינו תמיד: י געשה נא עלית קיר קטנה ונשים לו שם מטה ושלחן וכסא ומזורה יא ונהיה בבאו אלינו יסור שמה: ויהי היום ובא שמה ויסר אל העליה יב וישכב שמה: ויאמר אל יגחני נערו קרא לשונמית הזאת ויקראי ^{כז} לה ומעמד לפניה: ויאמר לו אמרנא אליה הנה תרדת ואלינו את כל התרדה הזאת מה לעשות לך הוש לדבר לך אל המלך ^{כח} או אל ישר הצבא ותאמר בחור עמי אנכי ישבת: ויאמר ומה לעשות יי לה ויאמר גיחני אכל בן איילה ואישה וקן: ויאמר קרא לה יי ויקרא לה ומעמד בפפת: ויאמר למועד הזה בעת חיה אתי חבקת יי בן ותאמר אל אדני איש האלהים אל תכזב בשפתך: ותהר האשה ותלך בן למועד הזה בעת חיה אשר ידבר אליה אלישע: יי ויגדל הגלד ויהי היום ויצא אל אביו אל הקצרים: ויאמר אל אביו ראשי וראשי ויאמר אלי הנער שאהו אל אמו: וישארו ויביאהו כא אל אמו וישב על ברביה עד קצה הרים וקמת: ותעל ותשכבהו על מטת איש האלהים ותסגר בערו ותצא: *כחל ויא*

וישב וילך בפית אחת הנה ואתה לה הנה ועל ויגהר עליו ויזרר הנער עד שבע פעמים ויפקח הנער את עיניו ויקרא אל יגחני ויאמר קרא אלי השנמית הזאת ויקראה לו ומבוא אליו ויאמר שאי בנך: ותבא ותפל על דגליו ותשתחו לו ארצה ותשא את בנה ותצא: *כחל ויא*

זכר לעולם בריתו דבר זה צנה לאלף דור: אשר ברת את אברהם ושבו עמי ליצחק: ויעמידה ט ליצקב לחק לישראל ברית עולם: לאמר לב אמן את ארץ כנען יא חבל נחלתכם: *כחל ויא*

אברהם את יצחק בלו בן שמנת מים באשר צנה אתו אלהים: ואת אברהם בן מאת שנה בהולד לו את יצחק בנו: ותאמר שרה כי צחק עשה לי אלהים כלי השמע יצחק לי: ותאמר מי מלל לאברהם ו התיקה בגים שרה כלי ידתי בן לוקניו: *כחל ויא*

והוא מה שאמרה שרה צחוק עשה לי אלהים כל השומע יצחק לי (להלן כא ו). כענין אז ימלא שחוק פינו ולשונו רנה (תהלים קכו ב). וכן עשה אברהם כאשר נאמר לו זה שמח ומלא שחוק פיו. *כחל ויא*

צחוק עשה לי אלהים, וכי הקב"ה כורא את הצחוק והלא הצחוק סגונה, אלא אמרה שרה כל זמן שלא נתעברתי הייתי רואה ישמעאל מצחק בעיני והיו לבי כואב, וכיון שנוולד לי בן זה שמח לבי מפני שהוא עתיד לבטל צחוקו של ישמעאל *כחל ויא*